

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	2
2	TAVOITTEET.....	3
3	KAKSOISKANSALAIUUSKYSELYAINEISTO.....	4
4	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	20
5	POHDINTAA.....	21
	LÄHTEET.....	22

ADOPTOIDUN KAKSOISKANSALAIUUTEEN LIITTYVÄT KOKEMUKSET JA HAASTEET

Saara-Berinesh Pöllänen
Korkeakouluharjoittelija
Kyselykatsaus
Kevät 2020

1 JOHDANTO

Adoptoidun kaksoiskansalaisuus asema puhuttaa Suomessa. Kansainvälisesti adoptoitujen asema Suomen kansalaisina ja kaksoiskansalaisina on epäselvä. Adoptioerheet ry ja Yhteiset Lapsemme ry tekivät yhdessä keväällä 2019 kyselyn (n=140), josta selviää erittäin sekavat käytänteet kaksoiskansalaisuusasioissa ja niiden väestörekisterimerkinnöissä. Samat tahot ovat teettäneet kyselykatsauksen, jossa ensisijaisesti käsitellään kyselyä ja analysoidaan sitä kyselytutkimuksen pohjalta. Kyselyn analyysin tarkoituksena oli selvittää erilaisia käytänteitä ja tuottaa tietoa adoptiota suunnitteleville ja jo adoptoineille perheille, adoptoiduille ja heidän läheisilleen. Keväällä 2019 monelle kansainvälisesti adoptoiduille saapuneet ja hämmennystä herättäneet maistraatin kirjeet kaksoiskansalaisuuteen liittyen, olivat syy kyselyn teettämiselle.

Seuraavaksi tarkastellaan muutamia käsitteitä. Nämä käsitteet ovat **lapsen kansalaisuus** ja **kaksoiskansalaisuus**. Lapsi saa Suomen kansalaisuuden automaattisesti isän tai äidin Suomen kansalaisuuden perusteella. Adoptiolapsi, joka on alle 12-vuotias, saa kansalaisuuden automaattisesti. Vastaavasti adoptiolapsi, joka on 12-17-vuotias, saa Suomen kansalaisuuden ilmoituksesta. Huoltaja tai edunvalvoja laittaa vireille kansalaisuusilmoituksen Maahanmuuttovirastolle Suomen kansalaisuuden saamiseksi. (Maahanmuuttovirasto 2019, 2.) Kaksoiskansalaisella (monikansalainen) tarkoitetaan henkilöä, jolla on samanaikaisesti kahden tai useamman valtion kansalaisuus. Jos Suomen kansalaisella on myös toisen valtion kansalaisuus, niin Suomessa viranomaiset pitävät häntä Suomen kansalaisena Suomessa ja ulkomailla. Muiden valtioiden viranomaiset eivät välttämättä pidä henkilöä Suomen kansalaisena. (Maahanmuuttovirasto 2019, 1.)

Suomalainen menettää kansalaisuutensa täyttäessään 22 vuotta, jos hänellä on kaksoiskansalaisuus ja eikä hänellä ole riittävää yhteyttä Suomeen. Jos henkilöllä on riittävä yhteys, niin kansalaisuus säilyy automaattisesti, silloin kun hän täyttää 22 vuotta. Tällöin maistraatti ilmoittaa asiasta kirjeitse asianomaiselle ja merkitsee samalla Suomen kansalaisuuden säilymisen väestötietojärjestelmään. (Migri 2019, 4.) Alla on ote maistraatin ilmoituskirjeestä, jonka jotkut kansainvälisesti adoptoidut ovat saaneet.

”Olet säilyttänyt Suomen kansalaisuutesi. Väestötietojärjestelmän mukaan sinulla on Suomen kansalaisuuden lisäksi yksi tai useampi vieraan valtion kansalaisuus. Vieraan valtion

kansalaisuuden vuoksi olisit voinut menettää Suomen kansalaisuuden täyttäessäsi 22 vuotta, mutta säilytit sen, koska sinulla on riittävä yhteys Suomeen.” (YLE 2019)

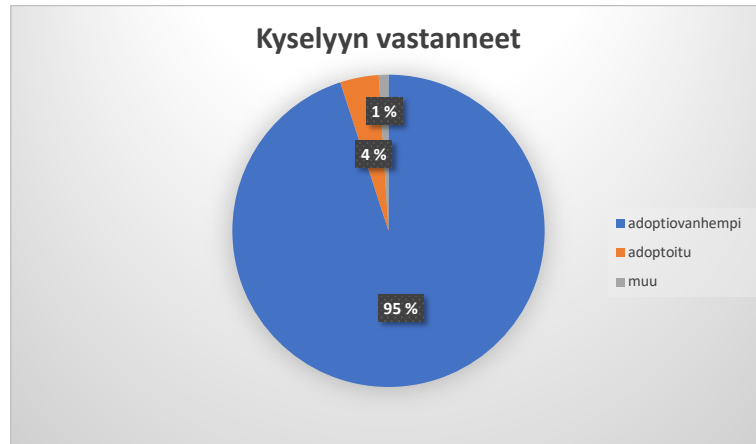
Tämänhetkinen kansalaisuuslaki on tullut voimaan 1.6.2003, jolloin kaksoiskansalaisuus hyväksyttiin. Lakia on viimeksi muutettu 1.4.2019, jolloin äitiyslaki tuli voimaan. Kun Suomen kansalainen saa toisen valtion kansalaisuuden, ei hän menetä kansalaisuuttaan. Vastaavasti ulkomaalaisen ei tarvitse luopua nykyisestä kansalaisuudesta, jotta saisi Suomen kansalaisuuden. (Migri 2020.)

2 TAVOITTEET

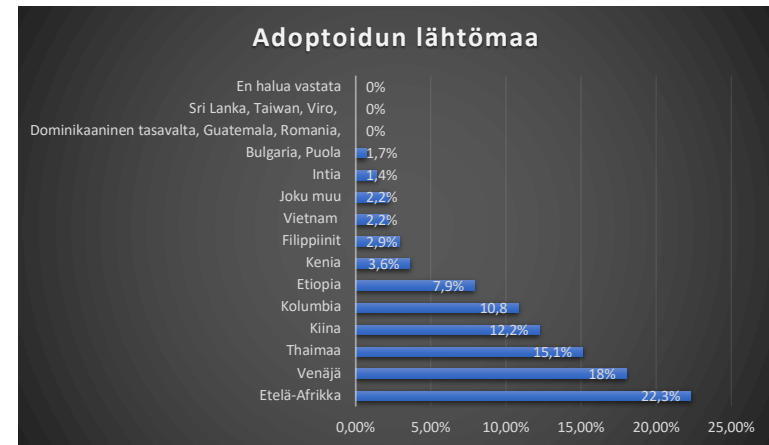
Adoptioerheet ry ja Yhteiset Lapsemme ry tavoitteena on ollut selvittää seuraavia asioita kaksoiskansalaisuuteen liittyen.

- selvittää Suomen viranomaisten ja eri adoptio lähtömaiden käytäntöjä kaksoiskansalaisuuden merkitsemisessä ja luopumisessa
  - selvittää eri adoption palvelutarjoajien käytänteiden eroja neuvonnassa
  - selvittää kansalaisuusasioiden merkitystä adoptoitujen ja heidän läheistensä piirissä
  - tuottaa selkeää lisätietoa- ja materiaalia kansainvälisesti adoptoiduille ja heidän läheisilleen
  - kartoittaa, selvittää ja määrittellä tulevaisuuden lainsäädäntömuutosten tarpeita
  - järjestää hankkeen päätteeksi seminaari kaksoiskansalaisuusasioista
- Seuraavaksi käydään läpi kyselyn kysymyksiä ja vastauksia.

3 KAKSOISKANSALAIKYSKYSELYN AINEISTO

Kyselyyn vastanneista suurin osa oli adoptiovanhempia (95%) ja loput adoptoituja ja muita henkilöitä. Kyselyyn vastasi kaiken kaikkiaan 140 henkilöä.

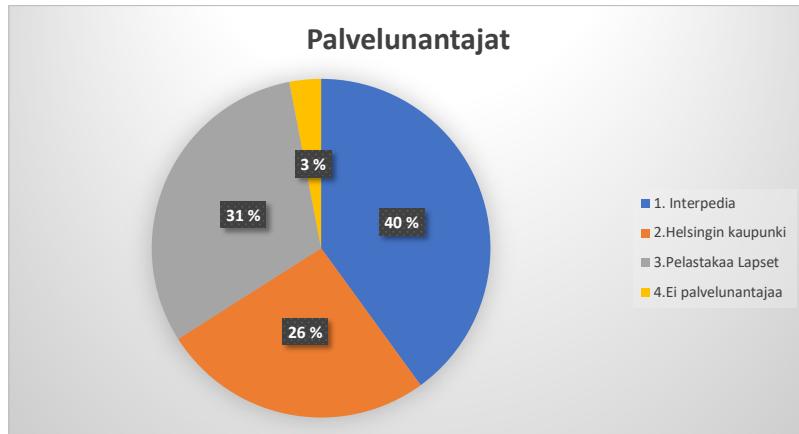
Kyselyn lueteltuja maita oli yhteensä 18. Alla näkyy lista niistä maista, joissa kaksoiskansalaisuus on sallittua syntyperäisillä kansalaisilla ja vastaavasti ne maat, joissa adoptoitu menettää lähtömaan kansalaisuuden, kun hän saa Suomen kansalaisuuden. Maakohtaisessa infopakettissa keskitytään niihin maihin, joista lapsia vielä adoptoidaan sekä maihin, joista lapsia on saapunut Suomeen paljon.

Valtiot, joissa kaksoiskansalaisuus on sallittua.

- Sri Lanka, Dominikaaninen tasavalta, Guatemala, Romania
- Bulgaria, Puola
- Taiwan, Viro
- Vietnam, Filippiinit
- Etelä-Afrikka, Venäjä, Thaimaa, Kolumbia, Kenia

Valtiot, joissa kaksoiskansalaisuus ei ole sallittua.

- Kiina
- Etiopia
- Intia

Suomessa kansainvälisen adoption palvelunantajia ovat Interpedia ja Pelastakaa Lapset ry. Helsingin kaupunki on aiemmin toiminut palvelunantajan ominaisuudessa, mutta sittemmin lopettanut tämän toiminnan. Näiden kolmen lisäksi jotkut vastaajista kertoivat, etteivät ole käyttäneet palvelunantajaa. Alla on lueteltu palvelunantajien kohdemaat.

Interpedia:

Bulgaria, Etelä-Afrikka, Intia, Kiina, Kolumbia, Thaimaa, Taiwan (Kiina),

Valtiot, jotka ovat keskeyttäneet kokonaan kansainväliset adoptiot: Kenia (2014), Etiopia (2015).

Interpedialla on yhteistyökontakti taiwanilaisen Christian Salvation Service:n (CSS) kanssa, mutta sen toimilupa kansainvälisissä adoptioissa päättyi huhtikuussa 2020 (Interpedia 2020).

Pelastakaa Lapset ry:

Bulgaria, Filippiinit, Kiina, Thaimaa

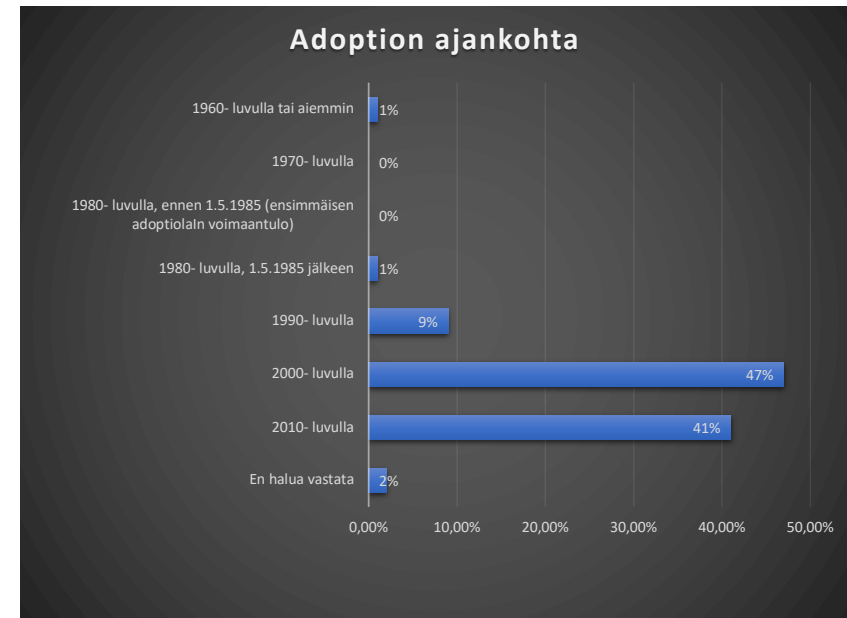
Adoptioyhteistyö Venäjän kanssa loppui kokonaan, kun tasa-arvoinen avioliittolaki astui voimaan Suomessa. (Pelastakaa Lapset ry, 2015.)

Kirgisia toimi järjestön pilottihankkeena (2012-2017).

Helsingin kaupunki:

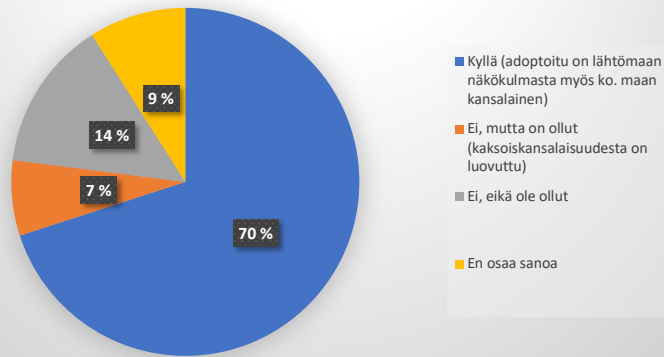
kontaktimaat: Thaimaa, Venäjä, Kolumbia, Etelä-Afrikka, Kenia, Bulgaria, Viro

Helsingin kaupunki ei ole ottanut uusia asiakkaita enää pitkään aikaan.

Milloin adoptio tapahtui? Kyselyaineiston mukaan suurin osa adoptioista tapahtui 2000- ja 2010-luvuilla. Ensimmäinen adoptiolaki tuli voimaan 1.5.1985 ja tämänhetkinen adoptiolaki tuli voimaan 1.7.2012 (Adoptiolaki 22/2012).

Onko adoptoidulla kaksoiskansalaisuus?

Suurin osa vastaajista (70 %) kertoi, että adoptoitu on kaksoiskansalainen eli adoptoitu on lähtömaan näkökulmasta myös kyseessä olevan maan kansalainen. Toisaalta 14% vastaajista ilmoittivat, ettei adoptoiduilla ole tällä hetkellä kaksoiskansalaisuutta ja eikä myöskään ole koskaan ollut. Vastaajista 7 % kertoi, että adoptoitu ei ole kaksoiskansalainen, koska siitä on luovuttu. Tämän voi ymmärtää niin, että vastaaja on onnistunut kaksoiskansalaisuuden luopumisprosessissa. Vastaajista 9 % ei osaa sanoa, mikä on adoptoidun tilanne liittyen kaksoiskansalaisuuteen. Mistä tämä johtuu? Monet ovat siinä käsityksessä, ettei heidän lapsellaan ole kaksoiskansalaisuutta, mutta eivät ole varmoja asiasta.

Vastaajat kokivat epävarmuutta adoptoidun kaksoiskansalaisuuteen liittyen, koska aiheesta on saatu ristiriitaista tietoa. Etiopian osalta moni ihmetteli, miksi maistraatin mukaan lapsi on kaksoiskansalainen, ja tätä virheellistä tietoa kansalaisuudesta he ovat yrittäneet korjata tuloksetta. Monella on ollut haasteita saada syntymämaanpassi, jota ovat odottaneet hyvin pitkään.

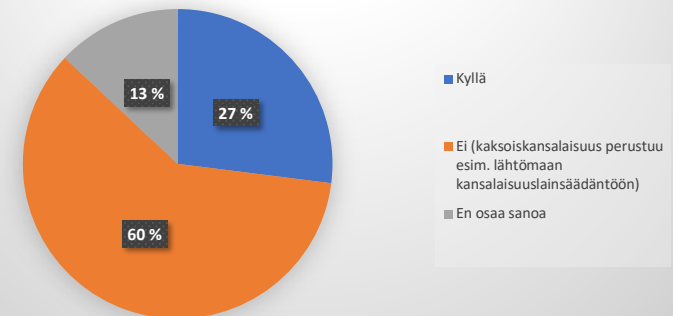
"Lapsella on synnyinmaansa kansalaisuus edelleen ja syntymätodistus. Kansalaisuuden "vahvistamiseksi" hänelle on haettu myös synnyinmaan passia. Synnyinmaan passin haku on ollut tuloksetta vireillä 4 vuotta. Tietoa, miksi passia ei ole toistaiseksi myönnetty, ei ole synnyinmaasta saatu"

"(palvelunantaja) olettaa automaattisesti, että lapsi saa kaksoiskansalaisuuden. Sitten, kun lapsi ei sitä saakaan niin siitä aiheutuu vaikeuksia perheelle. Etelä-Afrikan suurlähetystö ei anna mitään paperia, joka todistaisi, ettei lapsi saa/ ettei lapsi ole eteläafrikkalainen, joten Suomen väestötietoihin ei ole antaa mitään mustaa valkoisella, vaan on itse pystyttävä se muutoin todentamaan/ selvittämään."

"Lapsella ei ole Kenian passia, joten kansalaisuuden todistaminen Kenian päässä voi olla hyvin hankalaa. Suomen viranomaiset merkitsivät hänet kaksoiskansalaiseksi adoptiotaustan takia"

"Ehkä on, mutta oman ymmärtämättömyyden, kielitaidon puutteiden, byrokratian ja epäselvien ja vaikeasti saatavien ohjeiden takia en tiedä, pitääkö sitä vielä hakea ja miten. Ja mitä tapahtuu/tarkoittaa, jos/kun hakee tai ei hae. Käsittämättömän vaikeaksi tehty asia, joka ei tunnu enää ketään Suomen tai E-A:n 'viranomaisia' kiinnostavan sen jälkeen, kun itse adoptio on 'tehty'. Ohjeet on epäselviä, jos niitä edes saa."

Jos adoptoitu on kaksoiskansalainen, niin onko kaksoiskansalaisuus itse valittu?

Yli puolet tämän kysymyksen vastaajista (n=109) 60 % sanoi, että kaksoiskansalaisuutta ei ole itse valittu, koska kaksoiskansalaisuus perustuu esimerkiksi lähtömaan kansalaisuuslainsäädäntöön. Aineiston 18 valtioista kolmessa (Kiina, Etiopia, Intia) kaksoiskansalaisuus ei ole sallittua. Vastaajista 27 % kertoivat, että kaksoiskansalaisuus on valittu. Loput vastaajista eivät osaa sanoa, onko kaksoiskansalaisuus itse valittu.

Missä tapauksissa on tapahtunut aktiivista ja passiivista vaikuttamista? Passiivinen vaikuttaminen tarkoittaa sitä, että lähtömaan kansalaisuus säilyy, koska se on mahdollista. Tämä merkitään Suomen väestötietorekisteriin. Aktiivisesta vaikuttamisesta on kyse silloin, kun perhe valitsee itse,

mitä kaksoiskansalaisuuden osalta tehdään. Jotkut vastaajat halusivat luopua lapsensa kaksoiskansalaisuudesta, mutta kokivat, että luopumisprosessi on tehty haastavaksi. Asian monimutkaisuus tulee esille lukuisin eri tavoin maakohtaisissa kokemuksissa.

Vastauksissa tulee esiin epävarmuus siitä, että onko lapsilla edes kaksoiskansalaisuutta. Jotkut vanhemmat ajattelivat, että he ovat itse valinneet, koska siitä ei ole luovuttukaan. Toiset kertovat, että lapsilta ei ole kysytty kansalaisuusasiasta vaan vanhemmat päättivät sen heidän puolestansa. Onko lapsella mahdollisuus päättää siitä, että haluaako hän säilyttää kaksoiskansalaisuutensa? Joissakin vastauksissa kerrottiin, että lapset ovat halunneet olla kahden maan kansalaisia ja päättäneet itse kaksoiskansalaisuudesta. Osa adoptiovanhemmista miettivät kaksoiskansalaisuudesta luopumista, mutta heitä mietitytty se, kuinka vaikeaa se on esimerkiksi Venäjän osalta.

”Halusin aikuisena itse kaksoiskansalaisuuden. Onnistuin, mutta oli työn takana.”

”Silloin suomalais-venäläistä kaksoiskansalaisuus katsottiin paljon myönteisemmin kuin nyt ja vaihtoehto tuntui loogiselta ja luonnolliselta.”

”Lapseni ei halua kaksoiskansalaisuutta, mutta maistraatissa kirjattu kaksi”

Kaiken kaikkiaan vastaajia tässä kysymyksessä oli 118. Ympyrädiagrammista voi nähdä, että 9% vastaajista sanovat, että kaksoiskansalaisuudesta oli luovuttu. Loput vastaajista eivät ole luopuneet

kaksoiskansalaisuudesta tai eivät ole lähteneet selvittämään asiaa tarkemmin. Alla on sitaatteja heiltä, jotka eivät ole luopuneet kaksoiskansalaisuudesta.

”Ei ole vielä luovuttu, mutta halu luopumiseen on. Se vain vaikuttaa kovin hankalalta.”

”Lapsi saa itse aikuisena päättää haluaako pitää molemmat kansalaisuutensa.”

”En halunnut aikuisiällä enää luopua kaksoiskansalaisuudesta, koska tunsin että se on osa minua.”

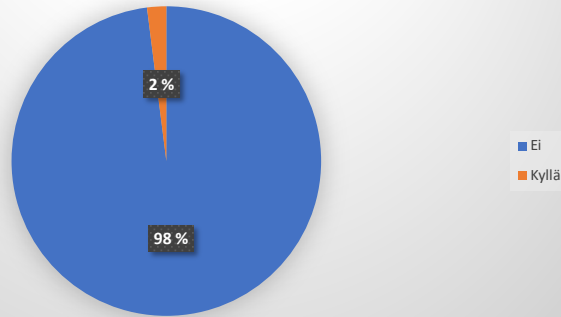
Kyselyssä vastaajat kuvailivat tarkemmin kaksoiskansalaisuuden luopumisprosessia. Tähän kirjallisia vastauksia tuli paljon heiltä, jotka olivat adoptoineet lapsensa Venäjältä. Prosessia kuvaillaan melko nopeaksi, vaikka osalla vastanneista se olikin kestänyt vuoden. Toisaalta alla valitsemani sitaatit kuvastavat sitä, kuinka haastavaa on luopua kaksoiskansalaisuudesta.

”Asiointi suurlähetystössä byrokraattista ja aikaa vievää. Osa ennalta annetuista toimintaohjeista ei pitänyt enää paikan päällä kutiaan ja esim. papereita jouduttiin joko koptioimaan turhaan tai jotain yhtäkkiä puuttui. Odotusajat lähetystössä todella pitkiä. Paikan päälle oli tehtävä useita kalliita matkoja ja aina läsnä henkilökohtaisesti. Eli esim. paikallista virallista edustajaa ei voinut käyttää”

”Luopumista Etelä-Afrikan kansalaisuudesta on harkittu, mutta ei ainakaan vielä toteutettu. [--] Jos joskus haluamme Etelä-Afrikkaan matkustaa, lapsen pitäisi matkustaa Etelä-Afrikan passilla. Sitä varten pitäisi passia hakea, ja passin hakemista varten pitäisi käydä jumalaton paperisota lähetystön ja EA:n viranomaisten kanssa, jotta saataisiin tehtyä nimenmuutos ja muut tarvittavat muutokset Etelä-Afrikan viranomaisille. Lähetystöstä saatu palvelu ja tiedonkulku on ilmeisen vaihtelevaa, huonoakin, ja nimenmuutos/passinhaku prosessi kestää vuosia. Monen perheen paperit ovat hävinneet prosessissa, ja on pitänyt aloittaa rullanssi alusta, henkilökohtaisine käynteineen lähetystössä. Ei huvita edes aloittaa. Toisaalta tekisi mieli säilyttää EA:n kansalaisuus, jotta lapsella olisi sitten myöhemmin halutessaan mahdollisuus olla maassa pidempään”

”Luopumiseen kuuluu vaatimus palauttaa ja mitätöidä Intian passia, ja tämä maksaa yli 300 euroa (kun sitä ei heti saanut tehtyä). Tiedottaminen tästä palveluntarjoajan puolesta olisi voinut olla selvempi - heti hakumatkan jälkeen on muuta tekemistä kuin perehtyä Intian kansalaisuuslainsäädäntöön”

Onko kaksoiskansalaisuudesta yritetty luopua siinä onnistumatta?

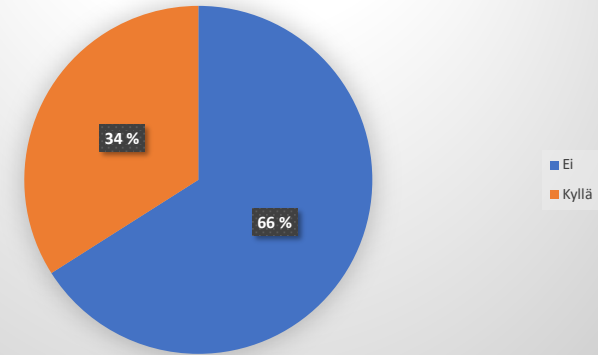

Vain hyvin pieni osa vastaajista (2%) sanoivat, että ovat yrittäneet luopua kaksoiskansalaisuudesta, mutta eivät ole onnistuneet siinä. Kyselyyn vastanneista harvalla on kokemusta kaksoiskansalaisuuden luopumisesta. Loput vastaajista (98%) sanoivat, että heillä ei ole ollut haasteita tässä asiassa. Tämän voisi ehkä ymmärtää niin, että tähän ryhmään kuuluvat ei ole yrittäneet luopua, koska heillä on tietoa siitä, että kansalaisuuden luopumisprosessi on niin vaikea. Vastaajat kuvailivat prosessia, mutta vain kuusi henkilöä kuvaili prosessia kirjallisesti. Puolet vastauksista koski Venäjää ja näissä tapauksissa ihmisillä ei ollut tarpeeksi tietoa suomen kielellä tai hakemus oli vireillä monta vuotta, mutta loppujen lopuksi sitä ei kuitenkaan käsitelty. Joku vastaajista ei tiennyt, että oliko Venäjän kansalaisuus enää voimassa.

"Emme olleet tehneet mitään toimenpiteitä Venäjän kansalaisuudesta luopumiseksi, mutta emme myöskään tienneet, oliko Venäjän kansalaisuus enää voimassa. Selvitimme asiaa Helsingin Venäjän konsulaatin kanssa, jossa ei myöskään suoraan osattu sanoa asiaa, mutta he ottivat asian selvittääkseen. Toivoimme siis, että -- voisi säilyttää myös Venäjän kansalaisuuden ja saisi Venäjän passin. Kansalaisuus vahvistettiin (myönnettiin) ja -- sai Venäjän passin"

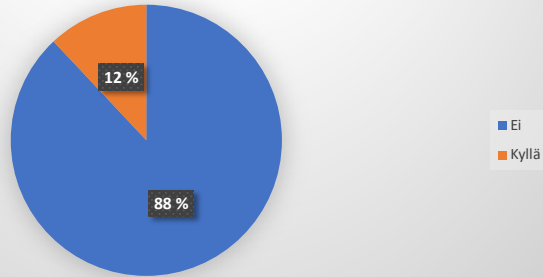
"Nyt yritän saada tiedon pois maistraatista, mutta en tiedä onnistuuko".

Onko adoptoidulla synnyinmaan passi?

Vastaajista 66 % kertoivat, että adoptoidulla ei ole synnyinmaan passia ja loput vastaajista sanoivat, että adoptoitu omistaa lähtömaan passin. Onko passi todistus kansalaisuudesta? Passi on konkreettinen asia tässä yhteydessä, mutta passi ei ole osoitus siitä, että lapsella ei olisi lähtömaan kansalaisuutta. Passi ei myöskään ole suora todistus siitä, että mikä on henkilön kansalaisuusmerkintä Suomessa. Passia voidaan pitää muistona lähtömaasta. Passin uusiminen tapahtuu usein lähtömaissa ja tämän vuoksi passikysymys on monimutkainen.

Oletteko harkinneet toisen (muun kuin Suomen) kansalaisuuden hakemista lähtömaista?

Vastaajista 12% harkitsi lähtömaan kansalaisuuden hakemista ja tässä vastaajaryhmässä on myös niitä, jotka ovat laittaneet prosessin vireille ilman, että ovat onnistuneet siinä. Suurin osa vastaajista ei ole harkinnut kansalaisuuden hakemista. Vastauksissa tulee esille juuri se, miten vaikeaksi lähtömaan kansalaisuuden saaminen on tehty. Vastauksissa, joissa puhuttiin Intian ja Etiopian lainsäädännöstä, mainittiin näiden maiden erilaisista henkilökorteista. Näitä kortteja ovat Etiopiassa Yellow card ja Intian osalta Overseas citizen of India (OCI) -kortti. Aineiston vastaajilla ei ole kokemusta näiden korttien hakuprosessista.

Monet vastaajista kuvasivat passin saamisprosessia hitaaksi, monimutkaiseksi ja epävarmaksi. Jotkut olivat jättäneet passihakemuksen vuosia sitten, mutta asia ei ole edennyt. Aineistosta tuli esiin se, kuinka adoptiovanhempien on ollut vaikeaa saada tarvittavia dokumentteja ja nimenmuutos- ja passihakemukset lähetystön kautta ei ehkä mene aina perille. Tämä on yksi syy, sille, miksi passin saaminen onnistuu vain joiltakin vastaajilta. Lain mukaan täysi-ikäisen kaksoiskansalaisen tulisi saapua maahan, ja lähteä maasta adoptoidun lähtömaan passilla.

”Kolumbian kansalaisuus säilyy, passi on voimassa kymmenen vuotta (kätevää) ja passittomuuskaan ei ymmärtääkseni poista kansalaisuutta vaan siitä on aktiivisesti luovuttava”

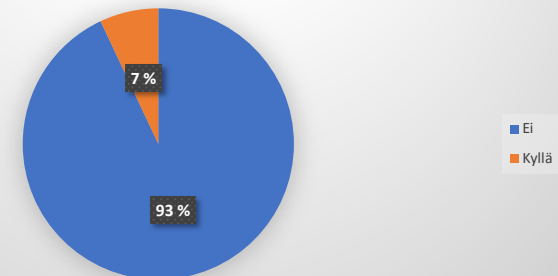
”Syntymämaan passia on yritetty anoa ja samaten uutta syntymätodistusta uudella nimellä tässä kuitenkaan vielä onnistumatta. Ensimmäisestä hakemuksesta on nyt kulunut 3 v. 2 kk. Toisesta hakemuksesta on tullut kuluneeksi nyt 9.”

”Olemme harkinneet Kenian passin hankkimista lapsen Kenia-identiteetin vahvistamiseksi. Tämä kuitenkin vaatisi henkilökohtaista käyntiä Keniassa ja sielläkin todennäköisesti pitkää prosessia”

”Olemme harkinneet kaksoiskansalaisuuden hankkimista lapsillemme, mutta prosessista ja sen vaikutuksista on vaikea saada tietoa. Isoin huolenaihe on mahdollinen asevelvollisuus synnyinmaassa. Siitä on erityisen vaikea saada tietoa ja tieto on usein ristiriitaista ja ”epävirallisen” oloista.”

”Lapsella on synnyinmaansa kansalaisuus edelleen ja syntymätodistus. Kansalaisuuden ”vahvistamiseksi” hänelle on haettu myös synnyinmaan passia. Synnyinmaan passin haku on ollut tuloksetta vireillä 4 vuotta. Tietoa, miksi passia ei ole toistaiseksi myönnetty, ei ole synnyinmaasta saatu.”

Ovatko Suomen viranomaiset (esim. maistraatti) olleet yhteydessä kansalaisuuteen liittyvissä asioissa?

Tähän kysymykseen vastanneista (7%) kertoivat, että esimerkiksi maistraatti on ollut yhteydessä heihin. Voidaan myös pohtia sitä, että kuinka moni täysi-ikäinen on kertonut kirjeestä

adoptiovanhemmilleen. Vastaajat kertoivat, että he kävivät maistraatissa silloin, kun adoptio rekisteröitiin ja lapsen synnyinmaan passi oli oleellinen osa hakemusta. Kyselyyn vastanneet kertoivat moneen otteeseen maistraatin ilmoituskirjeestä, joista puhuin katsauksen alkupuolella. Joku vastaajista mainitsi erään pankin, jossa oltiin kiinnostuneita lapsen kansalaisuudesta.

” (pankki) vaati selvitystä vuosia sen jälkeen, kun lapsille avattu tilit. ”

”Maistraatilta sain yhtäkkiä kirjeen, että säilytän suomen kansalaisuuteni.”

”Kun hän täytti 18 maistraatti kysyi, haluaako hän säilyttää Suomen kansalaisuuden. Piti ilmoittaa, jos haluaa säilyttää”

Yli puolet vastaajista saivat tietoa kansalaisuusasioissa palvelunantajilta (Pelastakaa Lapset ry ja Interpedia). Yksi vastausvaihtoehdoista oli muu, mikä. Tällä varmaan tarkoitetaan esimerkiksi vertaistukea. Alla olen jakanut tiedon lähteet eli mitä kautta vastaajat ovat saaneet apua kaksoiskansalaisuuteen liittyvissä asioissa.

Toiset adoptioperheet, tapaamiset

- *"aika vähän ja ristiriitaista tietoa on saatu, eniten toisilta vanhemmilta"*
- *"tärkein tiedonlähde, Etelä-Afrikan adoptiovanhemmat"*

Internet

- *Maasta adoptoitujen, adoptiovanhempien Facebook-ryhmä --> "kertoneet kuinka työlästä kaksoiskansalaisuuden poistaminen on"*
- *blogit, keskustelupalstat*
- *synnyinmaan viranomaisten internetsivut*

Palvelunantajat

- *"(palvelunantaja) emme ole saaneet hyviä neuvoja tai ohjeita" // "(palvelunantaja) on ansiokkaasti auttanut Venäjän passin hankkimisessa"*
- *"tietoa on saanut todella vähän ja tuntuu, että tieto muuttuu nopeasti"*
- *"vastaukset/ohjeet hyvin epämääräisiä (ainakin minulle)"*

Kyselyn loppupuolella kysyttiin siitä, että olisivatko vastaajat toivoneet lisää tietoa asiasta ja/tai toivoisivatko he saavansa lisää tietoa nyt. Tähän tuli paljon vastauksia, mutta nostan esille mielestäni tärkeimmät vastaukset. Vastauksissa korostettiin sitä, että kaksoiskansalaisuudesta tarvitaan lisää tietoa.

Kaksoiskansalaisuudesta tiedottaminen

- *"Asia on mielestämme erittäin tärkeä ja siitä olisi hyvä saada lisätietoa"*
- asevelvollisuuteen liittyvät asiat kiinnostivat adoptiovanhempia ja adoptoituja
- *"Tästä asiasta on adoptioon liittyen annettu vähiten infoa, eniten infoa on saanut vertaistukiverkostoista - ei mitään viralliselta taholta."*
- Synnyinmaan kansalaisuuteen ja säilyttämiseen liittyvistä asioista oli paljon epätietoisuutta jopa palvelunantajilla ja toivottiin, että palvelunantaja olisi tiedottanut asiasta jo adoption aikana
- Jotkut vastaajat olisivat tarvinneet enemmän tietoa ennen kuin heille lähetettiin maistraatin ilmoituskirje.
- Monella oli vasta ajatuksen tasolla kaksoiskansalaisuudesta luopuminen ja pohtivat, että onko turvallista säilyttää kaksoiskansalaisuus.
- Yleisin kysymys oli se, että säilyykö kaksoiskansalaisuus automaattisesti vai pitääkö sitä hakea tai ylläpitää

Vastaajien ehdotuksia

- voisi selvittää adoptoidun oikeudet (viisumivapaa oleskelu synnyinmaassa, oikeus ostaa talo/tontti ja mahdolliset haitat liittyen asepalvelukseen)
- infopaketti kaksoiskansalaisuuteen liittyvistä asioista
- voisi julkaista esimerkiksi lehtijuttu, tai järjestää teemapäivä

Kyselyn viimeisessä osassa vastaajat kirjoittivat vapaasti siitä, miten kansalaisuuteen liittyvät asiat ovat olleet esillä esimerkiksi kouluissa, asepalveluksessa, työelämässä tai muualla.

Koulussa

- Päiväkodissa oli nostettu kauniisti esille kaksoiskansalaisuus esimerkiksi itsenäisyyspäivän aikoihin.
- koulun virallisissa papereissa on merkitty kansalaisuus (Kolumbia)
- adoptoitu oli esitellyt ylpeänä kaksoiskansalaisuuttaan luokkalaisilleen
- vuosittaisessa oppilastietolomakkeessa on rasti ruudussa 'maahanmuuttaja'

Työelämässä

- adoptiovanhempaa mietitytti työnhaku valtiolle, koska adoptoidulla on kaksi passia ja henkilö voi vanhemman mukaan epäonnistua työhaussa "turvallisuussyistä"

Asepalvelus

- ihmeteltiin Suomen puolustusvoimien kannanottoja kaksoiskansalaisuudesta
- toivottiin, että järjestöt ottaisivat voimakkaammin kantaa kaksoiskansalaisuudesta puolustusvoimissa ja valtionhallinnon käytyyn keskusteluun ja rasistiseen keskusteluun (esim. puolustusministeri Jussi Niinistö: "viides kolonna")

Muualla

- huolestuneina seuraavat kehitystä, jossa kaksoiskansalaisten tasa-arvoista elämää halutaan vaikeuttaa tai rajoittaa jollakin tapaa tulevaisuudessa
- kaksoiskansalaisuus tuli esiin, kun on matkustettu lähtömaahan (Etelä-Afrikka)
- paljon kysymyksiä siitä, minkä maalainen adoptoitu on ja joitakin adoptoituja ei pidetä suomalaisena
- väestötietojärjestelmään lapsen äidinkieleksi oli merkitty thai ja heille tuli viranomaiskirje englanninkielisenä, ja adoptiovanhemmat muuttivat lapsen äidinkielen jälkikäteen suomeksi
- adoptoidun ajokortissa on merkintä synnyinmaasta
- *"Lapsen ollessa lähellä täysi-ikäisyyttä Venäjältä tuli lasten sukulaisten kautta tietoa, että -- olisivat mahdollisesti korvausvelvollisia biologisten vanhempiensa maksamattomiin asuinkustannuksiin, koska he olivat jostakin syystä edelleen asuinrekisterissä Venäjällä. Lähetimme Venäjän viranomaisille anomuksen, jossa oli mukana mm. tieto Venäjän kansalaisuudesta luopumisesta ja heidät poistettiin sikäläisestä asuinrekisteristä."*

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vastaajilla oli niin sanottua mutu-tietoa, mahdollisesti virheellistä tietoa ja tietämättömyyttä, jota ilmeni erittäin paljon aineistossa. Vastaajien keskuudessa käytänteet olivat erittäin huonosti tiedostettu ja adoptioerheiden tiedossa. Adoptiovanhemmat ja adoptoidut, opastivat toisiaan, koska tietoa ei ole aina ollut saatavilla, mutta vastaajat kokivat silti paljon epävarmuutta kaksoiskansalaisuusasioissa. Tyypillistä on, että kokemustietoa jaetaan adoptiovanhempien ja adoptoitujen kesken. Puskaradio toimii tiedon lähteenä. Tämän vuoksi vastaajilla oli suuri virallisen tai todennetun tiedonkaipuu.

Monet vastaajista toivoivat ohjeistusta ja lisää tietoa kaksoiskansalaisuusasioista. Aineiston mukaan monilla adoptoiduilla on virheellinen merkintä väestörekisterijärjestelmässä. Teoriassa asian korjaaminen on mahdollista, mutta vastaajien mukaan virheellisen tiedon korjaaminen on paljon työläämpää ja monimutkaisempaa. Eriarvoisuuden kokemukset olivat suuria, koska toisille vastaajille kaksoiskansalaisuuden korjaaminen on ollut työläämpää kuin toisille. Kaksoiskansalaisuusasioita ei ole koettu ainoastaan haastavana, vaan osalle vastaajista kokemus on ollut neutraali, koska jotkut ovat pystyneet luopumaan kaksoiskansalaisuudesta ja hoitamaan kaksoiskansalaisuusasioita ongelmitta.

Moni adoptiovanhempi haluaa adoptoiduille kaksoiskansalaisuuden, ja se nähdään positiivisena asiana, silloin kun on kyse esimerkiksi lapsen identiteetistä ja matkustamisesta. Vastaajien mukaan kansalaisuudesta olisi hyötyä silloin, jos ja kun adoptoitu haluaa esimerkiksi muuttaa synnyinmaahansa tai omistaa siellä omaisuutta. Kaksoiskansalaisena adoptoitu voisi myös äänestää.

Adoptoidulla on joko pelkästään Suomen kansalaisuus tai kaksoiskansalaisuus. Kun lapsi adoptoidaan Suomeen, niin lapsen kansalaisuus määräytyy hänen syntymämaansa ja Suomen lakien mukaisesti. Palveluantajan O2-lomake on tärkeä tässä yhteydessä. Palvelunantaja kertoo, että jos lapsen syntymämaa hyväksyy kaksoiskansalaisuuden, niin tällöin lapselle merkitään kaksi kansalaisuutta adoption yhteydessä. Palveluantajan lähettämän O2-lomakkeen kautta kansalaisuustieto ilmoitetaan Suomessa DVV:lle (entinen maistraatti). On joitakin tapauksia, joissa DVV on omasta aloitteesta virheellisesti lisännyt lapsen syntymämaan kansalaisuuden, vaikka palvelunantaja ei ole ilmoittanut kaksoiskansalaisuudesta.

5 POHDINTAA

Adoptioon liittyy asioita, joita ei-adoptoidun tarvitse normaalisti pohtia ja selvittää. Adoptoidun kaksoiskansalaisuuteen liittyy jonkin verran epävarmuutta, joka liittyy muun muassa syntymätaustaan ja byrokraatiaan. Kaksoiskansalaisuuskyselyyn vastanneet toivoivat ohjeistusta palveluantajille ja viranomaisille. Maistraatilla ja palveluantajilla ei ole selkeää linjaa kaksoiskansalaisuusasiassa ja tämän takia kaivataan yhdenmukaistamista. Adoptoitujen kaksoiskansalaisuuden merkintöihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota tulevaisuudessa. Tarkennetuilla viranomaisohjeilla olisi mahdollista vaikuttaa erityisesti uusiin merkintöihin.

Adoptioprosessin vahvistamisen yhteydessä perheen/hakijan tulisi kiinnittää huomiota adoptoidun kaksoiskansalaisuuteen ennen kuin O2-lomakkeeseen kirjataan mitään. En tiedä, näkeekö perhe tätä lomaketta, mutta olisi tärkeää kertoa adoptiovanhemmille tästä lomakkeesta. Tämä lomake määrittää kansalaisuusasiaa vuosikymmeniä eteenpäin. Näin hakija voisi varmistaa, että onko O2-lomakkeen tiedot oikeat eli vastaako todellista tilannetta. Kysytäänkö adoptioprosessin aikana vanhemmilta, että pidetäänkö lapsen kaksoiskansalaisuus. Tämä koskettaa erityisesti niitä lapsia, jotka tulevat maista, joissa kaksoiskansalaisuus hyväksytään. Vastauksia yhdistää epävarmuus eli toisin sanoen tämä asia on kuin saippuapala, josta ei saa otetta. Yllättävää on ollut ihmisten mututuntuman laajuus tässä tärkeässä asiassa, ja vastauksista paistaa huoli, epätietoisuus ja tiedonhalu.

Minut on adoptoitu Etiopiasta ja vanhemmilleni oli sanottu, että kaksoiskansalaisuus ei ole sallittua synnyinmaassani. Elin vuosia niin, että ajattelin olevani suomalainen kirjaimellisesti, mutta eräänä päivänä minulle lähetettiin maistraatista ilmoituskirje, jossa sanottiin, että henkilö, jolle kirje oli osoitettu, ei menetä Suomen kansalaisuuttaan. Jonkin aikaa mietin, että olisinko voinut menettää Suomen kansalaisuuden, koska en ollut mitenkään varautunut kirjeeseen. Kirje oli niin epämääräinen, etten oikein tiennyt, mitä tehdä sillä hetkellä. Vuosien kuluttua sain vihdoin korjattua virheellisen tiedon väestötietojärjestelmässä. Mielestäni tällaisia kirjeitä ei tulisi lähettää kansainvälisesti adoptoiduille ja pidän tätä kirjettä yhtenä epäkohtana kaksoiskansalaisuusasiassa.

Adoptoidun kaksoiskansalaisuusasia on monimutkainen asia, ja asia vaatii vuoropuhelua adoptioikentän ammattilaisten sekä viranomaisten kesken. Lopuksi haluan sanoa, että on tärkeää vaikuttaa eri adoption osapuoliin ja keskustella heidän kanssaan adoptoidun kaksoiskansalaisuudesta, ja on tärkeää, että tiedotamme hakijoille tästä tärkeästä aiheesta.

LÄHTEET

Adoptiolaki 22/2012

<https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2012/20120022>

Interpedia

<https://interpedia.fi/kansainvalinen-adoptio/adoptio/adoptiomaat/taiwan/>

<https://interpedia.fi/kansainvalinen-adoptio/adoptio/adoptiomaat/etiopia-2/>

<https://interpedia.fi/kenia-keskeyttaa-kansainvaliset-adoptiot/> Viitattu 20.5.2020

Maahanmuuttovirasto 2019: Suomen kansalaisuuslaki.

<https://migri.fi/documents/5202425/6162908/Suomen%2Bkansalaisuuslaki%2B%28fi%29>

Viitattu 11.5.2020.

Maahanmuuttovirasto 2020: Suomen kansalaisuus

<https://migri.fi/suomen-kansalaisuus>. Viitattu 11.5.2020

Pelastakaa Lapset ry

<https://www.pelastakaalapsen.fi/uutiset/pelastakaa-lapsen-on-lopettamassa-adoptioyhteistyon-venajan-kanssa/> Viitattu 20.5.2020.

YLE Uutinen 20.9.2019

<https://yle.fi/uutiset/3-10938354> Viitattu 20.5.2020